

Josip VRANDEČIĆ, **Zadarski nadbiskup Minuccio Minucci i njegova jadranska misija**, Leykom International – Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu, Zagreb – Split, 2017., 383 str.

Zadarski nadbiskup Minuccio Minucci (1596. – 1604.) do danas je znanstvenoj javnosti bio poznat ponajviše kroz djelo Alberta Maranija *Atti pastorali di Minuccio Minucci, Arcivescovo di Zara, 1596-1604* (Roma, 1970.) i kao autor djela *Storia degli Uscocchi*. Iz pera Josipa Vrandečića izniknula je moderna i vrijedna monografija o tom zadarskom nadbiskupu koja otkriva dosad nepoznate detalje njegova života, s osobitim naglaskom na diplomatskoj službi koju je vršio u turobnim vremenima Lutherova reformatorskoga pokreta. Dugogodišnje autorovo istraživanje izvornoga arhivskog gradiva, a riječ je o 40 kutija dokumenata koja je pisao nadbiskup Minuccio Minucci, urodilo je zanimljivom, bitko pisanom i lako čitljivom monografijom o tome vrsnom diplomatu i zauzetom zadarskome nadbiskupu. U dvanaest poglavlja knjiga obuhvaća cjelokupno Minuccijevo životno i profesionalno ozračje, s pregrštom objavljenih izvora i literature.

Prvo poglavlje (17-27) donosi natuknice o obiteljskom podrijetlu nadbiskupa Minucciija i njegovu djetinjstvu u rodnim Serravallama u Italiji. Drugo poglavlje (29-45) potanko opisuje susret mladoga Minucciija s crkvenom diplomacijom i stasanje u vrsnoga poznavatelja političkih i vjerskih prilika na njemačkome tlu, koje će obilježiti njegov daljnji rad u smislu posttridentske katoličke obnove. Treće poglavlje (47-62) od iznimne je važnosti za razumijevanje Minuccijevih diplomatskih sposobnosti, oštoga uma i dubokoga osjećaja eklezijalnosti. Autor iznosi vrijedne spoznaje o Minucciijevoj zaslugi u obrani grada Kölna, sjedišta danas jedne od najznačajnijih njemačkih nadbiskupija, od protestantskih prisizanja. Unutar toga procesa iskazala se Minucciijeva mudrost, vrhunska diplomacija i iskustvo vrsnoga erudita u političkim i vjerskim zapletenostima na njemačkom sjeveru u drugoj polovici 16. stoljeća. Povezano s događajima u Kölnu, četvrto poglavlje (63-75) bavi se Minuccijevim španjolskim danima na dvoru katoličkoga kralja Filipa II., kojega je nastojao uvjeriti o potrebi intervencije na Rajni. Uz to, Minucci je pokazivao izrazito zanimanje za Iberijski poluotok te je svoja zapažanja pomno bilježio, a saznaje se o njegovu porivu za pisanjem povijesno-političkih studija država. Tu je sastavio *Izješće (Compendio)* o španjolskoj državi, djelo koje ga, prema navodu autora, potvrđuje kao »lucidna i snažna analitičara«.

Peto poglavlje (77-88) svojevrsna je prekretnica u knjizi i Minuccijevu životu. Opisuje njegov povratak na njemačko tlo, konkretno u München, gdje će i dalje aktivno djelovati u diplomatskom smislu, ali i sazrijeti u odluci da Crkvi ne služi samo izvana nego i iznutra, što se u konačnici dogodilo trenutkom njegova svećeničkoga ređenja u Pragu 1587. godine, u dobi od 35 godina. Šesto poglavlje (89-101) prati Minucciija u svojstvu bavarskoga poslanika u Rimu, gdje je papu Siksta V. upoznao s njemačkim prilikama, a ujedno se zalagao za očuvanje europskoga prostora od političkog oportunitizma i vjerskoga relativizma. Sedmo poglavlje (103-133) dotiče se Minucciijeva boravka u Rimu, u službi državnoga tajništva Svete Stolice, s osobitim naglaskom na osmanska prodiranja s Istoka i diplomatska nastojanja da se Mletačka Republika uključi u rat protiv Osmanlija. Autor raspravlja o uzorcima Minucciijeva gubitak utjecaja u Državnom tajništvu i okolnostima koje su dovele do njegova imenovanja zadarskim nadbiskupom. Minuccijevu ulogu razmatra se

kroz prizmu napetih odnosa Crkve i Venecije te potrebe posttridentske obnove u zadarskoj crkvi. Konačno, Minuccijev dolazak u Zadar i upoznavanje sa stanjem zadarske crkve sadržani su u opsežnom osmom poglavlju (135-210). Umjesnošću vrhunskoga diplomata Minucci je u Veneciji pripremao politički teren za službu zadarskoga nadbiskupa. Iako je u Zadru zatekao loše stanje unutar kaptola i klera, Minucci je s optimizmom prihvatio izazov i planirao korjenite promjene, osobito crkvene discipline. Mada je bio mletački podanik, a u to su vrijeme samo oni mogli biti biskupima na području mletačkoga dominija, Minucci nije pripadao krugu mletačkih plemića koji će bespogovorno služiti u prvom redu mletačkim interesima na istočnoj obali Jadrana. Za povjesnicu zadarske nadbiskupije koncem 16. stoljeća od iznimne je važnosti spoznaja da je Minucci nastojao otvoriti ilirsko (hrvatsko) sjemenište u Zadru u svrhu pokretanja nužnih reformi, što baca novo svjetlo na poznavanje prošlosti zadarske crkve koncem 16. stoljeća. Minuccijevim reformnim idejama suprotstavili su se kanonici zadarskoga kaptola Šime Budinić i Šimun Benja, s kojima će gotovo do konca svoje službe ulaziti u sukob. Paralelno se upoznao s nadbiskupijom i osmanskim kretanjima u blizini. Dijecezanska sinoda koju je sazvao Minucci 1598. godine vrhunac je njegova zadarskoga poslanja, kako su to pokazali kasniji događaji.

Deveto poglavlje (211-246) osobito je interesantno u prikazu Minuccijeve borbe za nezavisnost zadarske crkve od mletačkih patrijarha koji su je dugo vremena nastojali podvrgnuti svojoj jurisdikciji. Pozornost se stavlja na Minuccijev sukob s kanonikom Benjom, koji se utekao mletačkom patrijarhu, a vlasti su taj slučaj iskoristile za ometanje provedbe postkonzilske politike, čime su Rimu htjele pokazati tko je pravi gospodar Crkve u Dalmaciji. Zbog toga je Minucci bio prisiljen otići u Veneciju i Rim, a ubrzo je shvatio da se zadarska crkva našla između sukobljenih strana i da rješenja nema na vidiku. Minucci nije htio služiti u potlačenoj zadarskoj crkvi pa je nastojao riješiti se te teške službe.

Deseto poglavlje (247-282), konačno, obrazlaže razloge Minuccijeva odlaska iz Zadra 1602. godine, nakon što mu je zdravlje bilo dobrano načeto. U jedanaestom poglavlju (283-303) autor nas upoznaje s motivom pisanja Minuccijeve knjige o uskocima, njegova najpoznatijega djela. Poblize se prikazuju razmišljanja nadbiskupa Minuccija o uskočkom pitanju, koja je objavio u svojoj knjizi. Dvanaesto poglavlje (305-321) svojevrstan je epilog knjige, ali i Minuccijeva života, budući da je nakon posljednje misije skončao u Münchenu 1604. godine. Završni dio knjige čine sažetci (323-339) na talijanskome, njemačkome i engleskome jeziku, izvori i literatura (341-352), kazalo imena (353-367) i kazalo zemljopisnih imena (369-383).

Knjiga Josipa Vrandečića *Zadarski nadbiskup Minuccio Minucci i njegova jadranska misija* uspjela je biografija o vrsnome diplomatu i nadbiskupu koji je posvetio život jačanju i poboljšanju Katoličke crkve u posttridentskome razdoblju koja će zasigurno pridonijeti boljem razumijevanju prošlosti Zadarske nadbiskupije, koja se na temelju autorova istraživanja može svrstati u otvoreno pitanje unutar zamršene problematike međusobnih odnosa Rima i Venecije na razmeđu 16. i 17. stoljeća, zahvaljujući upravo nadbiskupu Minucciju. Uzme li se u obzir ta činjenica, zasigurno će ovo vrijedno djelo imati recepciju i izvan okvira hrvatske historiografije.

Zdenko Dundović